

ad sapientiam Doctoris pertinet non omnia in vulgus effundere, sed ea duntaxat quæ necessaria sunt, et quæ capere vulgus potest, altiora vero mysteria Doctoribus solum ac magistris populi tradendo. Quæ satis docentur publice, quando iis qui sunt capaces, et ad quorum munus pertinet eorum cognitio, proponuntur (Vide cap. In mandatis, dist.

3. Ex his facile expediri potest secunda objectio, quæ procedit juxta aliam acceptionem occultæ doctrinæ ex parte modi, quæ ad veritatem verborum Christi non referebat. Quia (ut Augustinus etiam notavit), quando dixit, *palam locutus sum*, non fuit sensus, id est, perspicue et clare, sed coram multis. Potest tamen etiam hoc modo explicari Christi sententia, ut etiam voluit Cyril., lib. 11 in Joann., cap. 44; Chrysost., hom. 82; Theophyl., Joann. 18, qui tamen non eodem modo exponunt verba Christi. Chrysostomus enim, et Theophyl. dicunt Christum respondisse ad mentem interrogantis, ut negaret se aliquid seditiosum aut falsum docuisse, quale ipsi Pharisei et Pontifices existimabant, et hoc modo dicit se palam semper docuisse. Quia nunquam propter eam causam quicquam occulte et sub ænigmate dixerat; sed si quid interdum hoc modo docuisset, solum fuit quia mysteria erant altiora quam a multitudine capi possent. Aliter vero ait Augustinus Christum dicere omnia se locutum esse palam, nam (quod in ipso erat) paratus profecto erat in palam docere omnia, ut a cunctis posset intelligi; quia vero non omnes ad intelligendum erant, credendumque dispositi, idcirco non omnibus ita loquebatur. Tertio, potest dici ex Cyrillo, et ex paulo antea notatis, pietatis viam non ænigmatice, sed dilucide Christum mundo prædicasse, quoad omnia quæ necessaria sunt, id est, quoad præcepta doctrinamque moralem, et cognitionem fidei, quoad mysteriorum substantiam, altiora tamen mysteria pro temporum et personarum opportunitate obscurius tradidisse.

ARTICULUS IV.

*Utrum Christus debuerit doctrinam suam scripto tradere.*¹

1. Ad quartum sic proceditur. Videtur quod Christus doctrinam suam debuerit scripto tra-

¹ Ad Heb. 8, lect. 2, in fine.

dere. Scriptura enim inventa est ad hoc, quod doctrina commendetur memorie in futurum. Sed doctrina Christi duratura erat in æternum, secundum illud Luc. 21: *Cælum et terra transibunt, verba autem mea non transibunt. Ergo videtur quod Christus debuerit suam doctrinam scripto mandare.*

2. Præterea, lex vetus in figura Christi præcessit, secundum illud Hebr. 10: *Umbram habens lex futurorum bonorum. Sed lex vetus a Deo fuit descripta, secundum illud Exod. 24: Dabo tibi duas tabulas lapideas, et legem ac mandata quæ scripsi. Ergo videtur quod etiam Christus doctrinam suam scribere debuerit.*

3. Præterea, ad Christum, qui venerat illuminare his qui in tenebris et umbra mortis sedent (ut dicitur Lucæ primo), pertinebat erroris occasiones excludere, et viam fidei aperire. Sed hoc fecisset doctrinam suam scribendo; dicit enim Augustinus, in primo de Consensu Evangel. ², quod solet nonnullos movere, cur ipse Dominus nihil scripserit, ut aliis de illo scribentibus necesse sit credere. Hoc enim illi et maxime pagani quærent, qui Christum culpares aut blasphemare non audent, eique tribuunt excellentissimam sapientiam, sed tamen tanquam homini. Discipulos vero ejus dicunt magistro suo amplius tribuisse quam erat, ut eum Filium Dei dicerent, et Verbum Dei, per quod facta sunt omnia. Et postea subdit ³: *Videntur parati fuisse hoc de illo credere quod de se ipse scripsisset, non quod alii de illo pro suo arbitrio predicassent. Ergo videtur quod Christus ipse doctrinam suam scripto tradere debuerit.*

Sed contra est quod nulli libri ab eo scripti habentur in canone Scripturæ.

Respondeo dicendum, conveniens fuisse Christum doctrinam suam non scripsisse. Primo quidem, propter dignitatem ipsius. Excellentiori enim doctore excellentior modus doctrinæ debetur, et ideo Christo tanquam excellentissimo doctore hic modus competebat, ut doctrinam suam auditorum cordibus imprimeret. Propter quod dicitur Mat. 7, quod erat docens eos sicut potestatem habens. Unde etiam apud Gentiles, Pythagoras et Socrates, qui fuerunt excellentissimi doctores, nihil scribere voluerunt. Scriptura enim ordinatur ad impressionem doctrinæ in cordibus auditorum, sicut ad finem. Se-

¹ C. 7, ante medium, tom. 4.

² Eod. lib. 1 de Consensu Evangel., cap. 7; circa med.

cundo, propter excellentiam doctrinæ Christi, quæ litteris comprehendere non potest, secundum illud Joann. ult.: *Sunt et alia multa quæ fecit Jesus, quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui scribendi sunt, libros. Quos, sicut Augustinus dicit ¹, non spatio locorum credendum est mundum capere non posse, sed capacitate legentium comprehendere fortasse non posse. Si autem Christus scripto doctrinam suam mandasset, nihil altius de ejus doctrina homines aestimarent, quam quod Scriptura contineret. Tertio, ut ordine quodam ab ipso doctrina ad omnes perveniret, dum ipse, scilicet, discipulos suos immediate docuit, qui postmodum alios verbo, et scripto docuerunt. Si autem ipse scripsisset, ejus doctrina immediate ad omnes pervenisset. Unde et de sapientia Dei dicitur Prov. 9, quod misit ancillas suas vocare ad arcem. Sciendum tamen est (sicut Augustinus dicit, in 1 de Consensu Evangel. ²) aliquos Gentiles existimasse Christum quosdam libros scripsisse, continentes quædam magica, quibus miracula faciebat, quæ disciplina Christiana condemnat. Et illi tamen, qui Christi libros tales se legisse affirmant, nulla talia faciunt, qualia illum libris talibus fecisse mirantur. Divino enim judicio sic errant, ut eosdem libros ad Petrum et Paulum dicant tanquam epistolari titulo prænotatos, eo quod in pluribus locis simul eos cum Christo pictos viderunt. Nec mirum si a pingentibus fingentes decepti sunt; toto enim tempore quo Christus in carne mortali cum suis discipulis vixit, nondum erat Paulus discipulus ejus.*

Ad primum ergo dicendum, quod (sicut Augustinus dicit, in eodem lib.) omnibus discipulis suis tanquam membris sui corporis Christus caput est. Itaque, cum illi scripserunt quod ille ostendit et dixit, nequaquam dicendum est quod ipse non scripserit; quandoquidem membra ejus id operata sunt, quod dictante capite cognoverunt. Quicquid enim ille de suis factis et dictis nos legere voluit, hoc scribendum illis tanquam suis manibus imperavit.

Ad secundum dicendum, quod quia lex vetus in sensibilibus figuris dabatur, ideo etiam convenienter sensibilibus signis scripta fuit. Sed doctrina Christi, quæ est lex Spiritus vitæ, scribi debuit non atramento, sed Spiritu Dei vivi, non in tabulis lapideis, sed in tabulis

¹ Tract. ult. in Evang. Joann., non procul fine.

² C. 9 et 10, tom. 4.

cordis carnalibus, ut Apostolus dicit, 2 ad Cor. 3.

Ad tertium dicendum, quod illi, qui Scripturæ Apostolorum de Christo credere noluerunt, nec ipsi Christo scribenti credidissent; de quo opinabantur quod magicis artibus fecisset miracula.

COMMENTARIUS.

1. Objectio circa rationes D. Thomæ. — Probat D. Thomas tribus rationibus non fuisse conveniens ut Christus doctrinam suam scripto traderet. Et prima quidem ratio recte probat, magis oportuisse ut Christus verbo doceret, quia ille est perfectior docendi modus. Præsertim quando doctrina non tantum ad illuminandum intellectum, sed etiam et maxime ad excitandum affectum ordinatur. Non videtur autem probare illa ratio, non fuisse conveniens ut præter illum modum scripto quoque Christus doceret, cum hic modus neque imperfectus sit, neque quidpiam includat quod Christum non deceat, et melius videatur pluribus modis quam uno duntaxat docere; eo vel maxime, quod modus docendi in scripto habet aliquam perfectionem, qua alius modus caret, scilicet durationem stabilem. Quo fit ut non modo præsentibus, sed prodesse etiam posteris queat. Et hinc enervatur etiam tertia ratio. Cur enim non docuit, imo et melius fuit ut Christus omnes nos immediate doceret, si non verbo, saltem scripto? Certe si fieri potuisset ut omnes eum loquentem audiremus, melius id existimaretur ac convenientius; ergo cum id potuerit saltem scripto fieri, cur negabimus id fuisse conveniens? Nam revera magna fuisset consolatio fidelium, si haberemus doctrinam ab ipsomet Christo scriptam. Et hinc tandem obscurior redditur secunda ratio D. Thomæ, scilicet quod altitudo doctrinæ Christi non poterat litteris comprehendere. Quidquid enim verbo profertur, potest litteris significari. Verba enim vel scripta, vel voce prolata, idem significant. Si ergo doctrina Christi quantumvis excellens et alta potuit verbo doceri, cur non etiam scripto? Deinde doctrina Dei et Spiritus Sancti scriptis continetur, nec propterea putant homines in divina scientia nihil aliud esse quam in Scriptura continetur; non est autem altior quam Spiritus Sancti doctrina Christi.

2. Doctrina in scriptis a Christo tradita, conveniensne fuerit. — Potissima quidem ratio,

quæ convincit fuisse conveniens ut Christus nihil nobis in scriptis traderet, est ita fecisse eum, quem constat nihil potuisse facere vel omittere, quod non fuerit conveniens. Dixi tamen super art. 1 hujus 3 part., interdum dici conveniens, quod non est malum, sed recta aliqua ratione fieri potest. Quidquid enim bonum est, ea ratione conveniens dici potest, et hoc sensu nulla est hic difficultas. Quod enim Christus Dominus per se ipsum doctrinam suam scriberet vel non scriberet, ex se indifferens est, et sine dubio potuit propter aliquam honestam rationem vel fieri, vel omitti. Unde, cum de facto omissum sit, non est dubium quin consulto et non casu fuerit a Christo factum, et consequenter quod propter honestum finem effectum sit, atque adeo quod in hoc sensu fuerit conveniens. Alio vero modo dicitur conveniens, quod consideratis omnibus, magis eligendum judicatur, vel quia propter se est amabilis, vel quia ad res alias est utilius; et in hoc sensu non est facile rationem reddere cur fuerit conveniens, ut Christus doctrinam suam scriptam non reliquerit. Neque fortasse id dicere est admodum necessarium, nam si aliquid scripsisset, non deessent rationes plures, propter quas id convenientius crederetur, vel saltem erat res æque indifferens, quia et scribendo, et non scribendo æque commode ac sufficienter potuit Christus finem suum assequi, et nostræ salutis ac instructioni providere. Si tamen hoc verum est (ut revera esse videtur), hinc satis probabiliter concludi potest, convenientius fuisse ut Christus in sua doctrina scribenda nullam operam poneret. Quia scriptioni intendere, per se non est expetibile, neque Christo ad aliquam ejus perfectionem dignitatemve necessarium. Si ergo ad commodum nostrum, neque erat necessarium, neque utilius, impertinens fuit Christo hujusmodi actio. Quod autem nobis necessaria non fuerit, notum est. Quod autem nec utilior, patet, quia quidquid Christus per seipsum scribere potuit, potuit etiam per alios, et cum eodem fructu, et æquali certitudine et auctoritate. In quo differt multum scriptura a voce viva. Nam scriptura, a quocunque manet, non magis movet, neque illuminat, dummodo omnino eandem doctrinam, et eisdem verbis contineat, et eadem veritatis auctoritate munita sit. Quæ omnia potuit habere Scriptura facta a Christo per ministros suos, et non per seipsum; at vero viva vox tam ad docendum, quam ad movendum, et delectan-

dum, magnam vim et energiam habet a persona loquentis, et ideo maxime oportuit ut hoc saltem modo Christus nos doceret.

3. *Responsio ad objectionem.* — Ex his facile est intelligere vim rationum D. Thomæ. Nam prima fundatur non solum in hoc, quod modus docendi voce melior est ac perfectior, sed etiam quia, illo posito, aliud nihil ad Christi perfectionem vel ad nostram utilitatem referebat. Secunda vero solum est congruentia quædam, quia videtur magis consentaneum excellentiæ tantæ doctrinæ, ut in ipso modo docendi primi ac supremi doctoris ejus, indicatum sit illam litteris comprehendere non posse. Tertia etiam est optima, quia, supposito Scripturam illam non fuisse necessariam, convenientius fuit servare ordinem suavis providentiæ Dei, ut homines per homines doceantur. Ex his etiam facile intelliguntur quæ de hac quæstione disseruit Aug., l. 1 de Consensu Evang., c. 7 et sequentibus. Ex quo etiam intelligere licet ad Christi auctoritatem pertinuisse, ut scriptoribus ejus tanta fides haberetur, ac si ipse per se ipsum scripsisset.

4. *Dubium.* — *Responsio.* — *Nihil ad doctrinam in scriptis a Christo relictum.* — *Christus digito scripsit in terra cur.* — Hic vero optabit scire quispiam quæ fides adhibenda sit iis qui dicunt Christum aliquid scriptitasse. Nam Eusebius, 4 lib. Hist., c. 13, refert se vidisse epistolam a Christo Domino scriptam, et ad regem Abgarum missam. Joan. etiam 8 legimus Christum digito scripsisse in terra. Respondetur, certissimum esse Christum nihil scripsisse ad docendum, seu quod doctrinam contineret; ita enim docet universæ Ecclesiæ traditio. Nec enim verisimile est Christum scripsisse aliquid ad docendum, idque in Ecclesia nunquam fuisse receptum. De illa vero epistola, et res incerta est, nam inter apocryphas ponitur a Gelasio, et ignoratur (si forte talis extitit epistola) utrum a Christo per seipsum, an per aliquem discipulum sit scripta. Ac denique illa non fuit ad doctrinam tradendam, sed urbanitatis et salutandi causa.

5. Aliud vero quod ex Joann. 8 affertur non est ad rem. Primo, quia illa non erat scriptura permanens et durabilis, de qua nunc loquimur. Secundo, quia non erat ad docendum, sed ad significandum iis qui adulteram accusabant, dignos esse qui in terra scriberentur, juxta illud Jer. 17: *Recedentes a te in terra scribentur*, ut indicavit Hier., l. 2 cont. Pelag.; et Rabanus, in Joann.; et Ambros.,

epist. 76, dum ait: *Peccatores in terra scribuntur, justi in cælo.*

DISPUTATIO XXX,

In tres sectiones distributa.

DE CHRISTO DOCTORE EJUSQUE DOCTRINA.

1. In superiori tomo, disp. 46, in initio, adnotavi pertinuisse ad Christum, quatenus sacerdos est et Summus Ecclesiæ Pontifex, munus docendi ac prædicandi hominibus; hujus vero rei tractationem, quamvis cum disputatione de sacerdotio Christi conjuncta videretur, in hunc tamen locum distulimus, tum ut servarem D. Thomæ ordinem; tum etiam quia Christus in mortali vita hoc præcipue munus exercuit, postquam se hominibus manifestare cepit. Possent autem de hac re multa disputari, quæ vel in superioribus sunt dicta, vel ad alia Theologiæ loca spectant, et ideo, ne eadem repetamus, neque ad peregrinas quæstiones divertamus, indicabo breviter omnia, et ea seligam quæ ad præsens institutum spectant. Primo ergo inquiri posset an in Christo Domino fuerint omnia quæ ad perfectum doctorem necessaria sunt. Sed circa hanc rem videantur quæ diximus de scientia, gratia, innocentia ac perfecta vita ejus, nam hæc sunt quæ perfectum aliquem doctorem constituunt: hic ergo solum dicendum, qua ratione conveniat Christo hoc munus seu jus docendi homines. Secundo, inquiri posset quibus et ubi prædicaverit, de qua re satis dictum est in commentariis art. 1 et 3. Tertio, quid seu quam doctrinam docuerit, et hæc res pertinet ad materiam de Fide et de Sacramentis; docuit enim doctrinam fidei et sacramentorum; hic satis est supponamus docuisse semper veritatem, non solum quia Deus erat, sed etiam quia vir summe sapiens ac summe justus non potuit aliud docere. Quia neque falli potuit, propter summam sapientiam, neque fallere, propter bonitatem et innocentiam. Unde etiam constat non quancunque veritatem, sed ad bonum animi spectantem docuisse, de quo nonnihil postea dicemus.

2. Quarto tractari potest quomodo docuerit. In quo multa continentur, scilicet, an verbo vel scripto, clare vel obscure, publice vel secreto, de quibus jam egimus. Rursus an sufficienter doctrinam suam tradiderit, et veram esse, ac fide dignam ostenderit, et hoc ad materiam fidei spectat, ubi de credibilitate

christianæ fidei latissime disseritur, et in sequenti disputatione agentes de miraculis Christi nonnulla insinuabimus. Deinde ad hoc etiam pertinet, quanta auctoritate, efficacique virtute verborum, atque adeo quo fructu vel scandalo prædicaverit, de quibus nonnulla dicemus. Ultimo dicendum est quanto tempore prædicavit. Nam de initio prædicationis ejus jam diximus fuisse post baptismum, seu tentationem ejus. Quot vero annis duraverit, hoc loco dicendum erit.

SECTIO I.

Utrum Christus ad docendos homines venerit, et perfecte munus illud obierit.

1. *Christus mundi doctor et magister divinitus datus.* — Dico primo, Christum Dominum esse missum a Patre in mundum, ut esset doctor hominum; est de fide. Quæ satis probatur Isai. 30: *Et erunt oculi tui videntes præceptorem tuum, et non faciet avolare a te ultra doctorem tuum.* Quia ex quo Christus Ecclesiam docere cepit, non illam deseruit, sed eam semper docet per se; aut per discipulos suos. Et ideo nomen hoc *doctoris*, seu *magistri*, sibi specialiter reservari voluit idem Dominus, Matth. 23, dicens: *Nec vocemini magistri, quia magister vester unus est Christus*; de quo propterea dicit æternus Pater per eundem Isaiam, c. 55: *Ecce testem populis dedi eum, ducem ac præceptorem gentibus*; et c. 49: *Parum est ut sis mihi servus ad suscitandas tribus Israel, et fœces Jacob convertendas. Dedi te in lucem gentium, ut sis salus mea usque ad extremum terræ*; et c. 61: *Spiritus Domini super me, ad annuntiandum mansuetis misit me, ut mederer contritis corde, et prædicarem captivis indulgentiam, et clausis apertionem.* Et Joel. 2: *Filii Sion, exultate, et lætamini in Domino Deo vestro, quia dedit vobis Doctorem justitiæ.* Quem locum de Christo esse intelligendum, nullus, qui Judæus non sit, negare poterit. Præsertim cum paulo inferius subjungatur: *Et erit post hæc, effundam de Spiritu meo super omnem carnem.* Quæ verba de Spiritu Sancti adventu interpretatus est Pet., Act. 2. Præterea ipsemet Christus testatus est de se Joan. 18: *Ego in hoc natus sum et ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati*; et Luc. 4: *Ad evangelizandum pauperibus misit me.* Et ideo Matth. 11, ut se Christus ostenderet verum Messiam, inter alia signa hoc præbuit: *Pauperes evangelizantur.* Ac denique Joan. 3: *Vos*